

Kronieken

Partijen

Collectieve actie

In de drie cassatieberoepen in de Vie d'Or zaak (HR 13 oktober 2006, RvdW 2006, 941 (DNB/Stichting Vie d'Or), 942 (X/Stichting Vie d'Or) en 943 (Y/Stichting Vie d'Or)) heeft de Hoge Raad uitgemaakt dat een redelijke uitleg van art. 3:305a BW in verbinding met art. 6:96 lid 2, aanhef en onder b, BW meebrengt dat indien in een procedure op de voet van art. 3:305a BW de rechtspersoon (stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid) een verklaring voor recht vordert dat degene tegen wie die rechtsvordering is ingesteld onrechtmatig heeft gehandeld of in zijn verplichtingen is tekortgeschoten en uit de toewijzing van deze vordering volgt dat de betrokkene op grond van een wettelijke verplichting aansprakelijk is voor de schade die de personen wier belangen worden behartigd als gevolg van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust hebben geleden, de (redelijke) kosten ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid voor vergoeding in aanmerking kunnen komen. Daaraan doet niet af dat de rechtspersoon deze kosten zelf heeft gemaakt en dat de aangesprokene voor de schade jegens de rechtspersoon zelf niet aansprakelijk is. Bij voormeld oordeel heeft de Hoge Raad in aanmerking genomen dat art. 3:305a BW, zoals mede blijkt uit de wetsgeschiedenis, ertoe strekt omwille van een doelmatige afdoening van vormen van massaschade te doen vaststellen dat de gedraging onrechtmatig is of dat de schuldenaar in zijn verplichtingen is tekortgeschoten, en dat met deze vaststelling in beginsel schadeplichtigheid gegeven is. Voorts moet in aanmerking worden genomen dat de in art. 6:96 lid 2, aanhef en onder b, BW bedoelde kosten ook kunnen worden gevorderd wanneer zij zijn gemaakt ter zake van een andere vordering dan een die tot schadevergoeding strekt, mits die vordering strekt tot vaststelling van de grondslag van aansprakelijkheid. In het onderhavige geval is de grondslag van de aansprakelijkheid gelegen in de omstandigheid dat degene tegen wie op de voet van art. 3:305a BW de rechtsvordering is ingesteld jegens degenen wier gelijksoortige belangen worden behartigd onrechtmatig heeft gehandeld of in zijn verplichtingen is tekortgeschoten, terwijl deze kosten, gemaakt ten behoeve van die personen, kunnen behoren tot de vermogensschade die, zo deze personen die kosten zelf zouden hebben gemaakt, jegens hen voor vergoeding in aanmerking komt, aldus de Hoge Raad (RvdW 941, r.o. 7.2.2; RvdW 942, r.o. 8.2.2 en RvdW 943, r.o. 6.3.2).

De overweging van de Hoge Raad dat met de vaststelling dat de gedraging onrechtmatig is of dat de schuldenaar in zijn verplichtingen is tekortgeschoten in beginsel schadeplichtigheid gegeven is, is – zoals de Hoge Raad ook overweegt – ontleend aan de parlementaire geschiedenis (zie Kamerstukken II 1991/92, 22 486, nr. 3 (MvT), p. 30). Ik meen dat de Hoge Raad met deze overweging niet meer heeft willen doen dan een onderbouwing geven waarom redelijke kosten ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid (art. 6:96 lid 2, aanhef en onder b, BW) voor

vergoeding in aanmerking kunnen komen indien deze door een stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid worden gevorderd in een collectieve actie waarin de vraag naar onrechtmatigheid, wanprestatie of een andere grondslag voor aansprakelijkheid van degene tegen wie de collectieve actie wordt ingesteld, aan de orde is. Ik meen dat de Hoge Raad niet een in beginsel gebondenheid aan de uitspraak in de collectieve actie heeft willen aanvaarden in procedures van individuen ten behoeve van wie de collectieve actie was ingesteld. Te dien aanzien heeft de Hoge Raad in eerdere uitspraken (integendeel) beslist dat een uitspraak in een collectieve actie alleen rechten geeft aan de partijen die haar hebben verkregen, zij het dat derden (waarmee de Hoge Raad doelt op degenen ten behoeve van wie de collectieve actie was ingesteld) kunnen profiteren van het praktische gevolg, gelegen in de verwachting dat die rechter in volgende soortgelijke zaken in dezelfde zin zal beslissen (HR 1 juli 1983, NJ 1984, 360 (Staat/LSV) en HR 14 juni 2002, NJ 2003, 689 (De Vereniging Nederlandse Vakbond van Varkenshouders/Staat)). Ook de parlementaire geschiedenis gaat hiervan uit (zie Kamerstukken II 1991/92, 22 486, nr. 3 (MvT), p. 26-27).

Stichting Vie d'Or vorderde van gedaagden – de Verzekeringskamer, de accountants en de actuaris – niet alleen een verklaring voor recht dat zij onrechtmatig hebben gehandeld jegens alle voormalige polishouders van Vie d'Or, maar ook dat zij deswege jegens die voormalige polishouders hoofdelijk gehouden waren tot voldoening van de schade die deze polishouders in het faillissement van Vie d'Or hebben geleden. Het hof wees (het gedeelte van) de vordering betreffende de hoofdelijke gehoudenheid tot voldoening van de schade die de voormalige polishouders in het faillissement van Vie d'Or hebben geleden af – kort gezegd – op grond dat deze vordering zich niet verdraagt met het bepaalde in art. 3:305a lid 3 BW, inhoudende dat een collectieve actie niet kan strekken tot schadevergoeding te voldoen in geld. Daarbij komt, aldus het hof, dat de vraag of causaal verband bestaat tussen de onrechtmatige gedraging en de schade, in beginsel voor iedere individuele polishouder zal moeten worden onderzocht, zodat daarover niet zodanige algemene uitspraken kunnen worden gedaan dat een vordering ex art. 3:305a BW op zijn plaats is. De Hoge Raad laat het oordeel van het hof in stand en baseert zich daarbij met name op het tweede gedeelte van de redenering van het hof. De Hoge Raad overwoog dat het hof – niet onbegrijpelijk – heeft geoordeeld dat de bedoelde rechtsvordering in wezen ertoe strekt de omvang van de schadevergoedingsverplichting jegens ieder van de individuele polishouders vast te stellen. Nu deze vaststelling niet kan geschieden zonder te treden in de vraag in welke mate, afhankelijk van de bijzondere omstandigheden van het geval, het ontstaan van die individuele schade aan het handelen van de Verzekeringskamer, de actuaris en de accountants kan worden toegerekend en in welke mate de aan dezen en mogelijk aan de individuele benadeelde toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen, verzet de strekking van art.

3:305a BW zich tegen toewijzing van die vordering. De belangen die de rechtsovereenkomst aldus beoogt te dienen laten zich, naar het hof niet onbegrijpelijk heeft overwogen, in dit geval in zodanig onvoldoende mate veralgemeniseren, dat zij niet gerekend kunnen worden tot de gelijksoortige belangen waarop art. 3:305a BW het oog heeft. Daaraan doet niet af dat het hof, in het bijzonder omtrent het causaal verband tussen het onrechtmatig handelen van de Verzekeringkamer, de actuaire en de accountants en de totale schade en het tijdstip waarop die totale schade moet worden berekend, beslissingen heeft gegeven die op zichzelf 'veralgemeenbare vraagstukken van causaliteit en aansprakelijkheid' betreffen, aldus de Hoge Raad (RvdW 941, r.o. 8.1.1-8.1.3; RvdW 942, r.o. 9.1.1-9.1.3; en RvdW 943, r.o. 8.1.1-8.1.3).

Tot slot kwam de vraag aan de orde of Stichting Vie d'Or in de collectieve actie ook kon opkomen voor de belangen van degenen wier belangen niet (met zoveel woorden) werden genoemd in haar statuten. Het statutaire doel van Stichting Vie d'Or is het behartigen van de belangen van de voormalige polishouders van Vie d'Or. Het begrip 'voormalige polishouder' is in de statuten van Stichting Vie d'Or omschreven als

'de persoon wiens rechten en verplichtingen uit een verzekeringsovereenkomst met de vennootschap [Vie d'Or] krachtens machtiging van de Arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch zijn of zullen worden overgedragen aan (...) Twenteleven (...), voor zolang deze persoon deze overeenkomst(en) van levensverzekering met (...) Twenteleven continueert.'

De vraag was of de vordering van de Stichting tot het verkrijgen van een verklaring voor recht mede kon betreffen polishouders die hun rechten en verplichtingen uit de verzekeringsovereenkomst met Vie d'Or niet hebben overgedragen aan Twenteleven (de 'afkopers') en polishouders die dat wel hebben gedaan, maar hun overeenkomst met Twenteleven vervolgens niet hebben gecontinueerd (de 'aflopers'). Te dien aanzien heeft het hof – samengevat weergegeven – als volgt overwogen. De Stichting kan op grond van art. 3:305a BW alleen een rechtsovereenkomst instellen die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen, voor zover zij deze belangen ingevolge haar statuten behartigt. De statuten laten geen andere conclusie toe dan dat de Stichting slechts de belangen behartigt van de polishouders (i) wier rechten en verplichtingen aan Twenteleven zijn of zullen worden overgedragen; en (ii) die de levensverzekeringsovereenkomsten met Twenteleven ook nadien continueren. Niet van belang is of de statuten niet verbieden de belangen van 'afkopers' en 'aflopers' te behartigen. Ook al zouden er, zoals de Stichting heeft gesteld, geen polishouders bestaan die hun rechten en verplichtingen niet hebben overgedragen aan Twenteleven, dit doet niet af aan de nadrukkelijke beperking in de statuten. Ook het argument van de Stichting dat na verloop van tijd alle polishouders 'aflopers' worden, gaat niet op, omdat degene wiens polis tot uitkering komt nog steeds de overeenkomst van levensverzekering met Twenteleven continueert. De stelling dat 'afkopers' en 'aflopers' in een identieke positie verkeren en de te beantwoorden rechtsovereenkomsten dezelfde zijn, kan er niet toe leiden dat de Stichting kan optreden namens oud-polishouders die blij-

kens haar statuten uitdrukkelijk – en kennelijk welbewust – van belangenbehartiging zijn uitgesloten. Het dienovereenkomstige verweer van gedaagden is dan ook gegrond. De Hoge Raad deelde de opvatting van het hof: de Stichting kan op de voet van art. 3:305a BW niet opkomen voor belangen van andere polishouders dan van degenen die, naar het hof – niet onbegrijpelijk – heeft vastgesteld, uitdrukkelijk en nauwkeurig in de statuten zijn omschreven als degenen wier belangen door de Stichting worden behartigd (RvdW 941, r.o. 8.2.1-8.2.4; RvdW 942, r.o. 9.2.1-9.2.4; en RvdW 943, r.o. 8.2.1-8.2.4).

Onjuiste partijsaanduiding

Is de partij die hoger beroep of cassatieberoep instelt, onjuist aangeduid in de appèl- of cassatiedagvaarding, dan blijft niet-ontvankelijkverklaring van die partij achterwege indien de partij tegen wie het rechtsmiddel wordt aangewend, in redelijkheid niet kon menen dat met de onjuiste aanduiding een andere persoon was bedoeld dan haar processuele wederpartij in de voorafgaande instantie, zodat een rechtens te respecteren belang bij het beroep van de partij tegen wie het rechtsmiddel wordt aangewend, op de onjuiste naamsvermelding in de appèl- of cassatiedagvaarding ontbreekt. Dit is recentelijk bevestigd door HR 22 juni 2007, NJ 2007, 343 (Fisser/Tycho). In de zaak leidend tot deze uitspraak trad in feitelijke instanties Fisser B.V. op. Na de uitspraak van het hof, maar voorafgaande aan het uitbrengen van de cassatiedagvaarding, had Fisser B.V. haar naam gewijzigd in Fisser Holding B.V. en had de rechtspersoon, die voordien Fisser Textielonderneming B.V. heette, haar naam gewijzigd in Fisser B.V. De cassatiedagvaarding werd uitgebracht op naam van Fisser B.V. De wederpartij, Tycho B.V., beriep zich er in cassatie (dan ook) op dat de cassatiedagvaarding was uitgebracht door een andere rechtspersoon (te weten Fisser B.V., voorheen Fisser Textielonderneming B.V.) dan de rechtspersoon die in de appèlprocedure was opgetreden (te weten Fisser Holding B.V., voorheen Fisser B.V.). De Hoge Raad overwoog evenwel dat het betoog van Tycho geen doel trof. In de cassatiedagvaarding ten name van Fisser is aan Tycho aangezegd dat beroep werd ingesteld tegen het arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 6 september 2005 onder rolnummer C0401029/MA, gewezen tussen requirante (Fisser) als appellante en gerequireerde (Tycho) als geïntimeerde. Gesteld noch gebleken is dat Tycho, gelet op de zojuist weergegeven vermeldingen in de cassatiedagvaarding, in redelijkheid kon menen dat met de aanduiding Fisser een andere rechtspersoon was bedoeld dan de rechtspersoon die in de vorige instantie onder die naam partij was. Tycho heeft derhalve geen in rechte te respecteren belang bij haar beroep op de onjuiste naamsvermelding in de cassatiedagvaarding. Het beroep op niet-ontvankelijkheid werd door de Hoge Raad dan ook afgewezen.

In de zaak leidend tot HR 14 december 2007, RvdW 2008, 7 (Doeland Lemelerveld/Veltmaat), ging het ook om de onjuiste aanduiding van de partij die beroep instelde, in de dagvaarding waarmee de beroepsinstantie werd ingeleid. De volgende feiten zijn van belang.

- a. In eerste aanleg trad Doeland Lemelerveld B.V. als eiseres op. Het eindvonnis van de rechtbank is dan ook gewezen tussen Doeland Lemelerveld en Veltmaat.